

Film kontra digitalt

ISO

Filmbaserade kameror erbjuder många kombinationer av filmval och olika ISO (ISO 25, 50, 64, 100, 160, 200, 400 och så vidare). Digitalkameror ger dig minst tre val – 100, 200 eller 400 – och mer moderna och sofistikerade digitalkameror erbjuder även ISO 800, 1600 och ännu högre. ISO-tal på 400 och 800 eller högre kallas *snabb* (hög ljuskänslighet); ISO-tal på 100, 160 eller 200 kallas *medium* (normal ljuskänslighet); och ISO-tal på 25, 50 och 64 kallas *långsam* (låg ljuskänslighet).

Varför då alla olika ISO-möjligheter? Varför kan man inte bara välja en och hålla sig till den? Många fotografer gör precis så, inklusive mig själv. Jag använder ISO 100 ungefär 99 % av fallen när jag använder min filmbaserade kamera och när jag fotar med min Nikon D1X använder jag ISO 125 (Nikon erbjuder inte ISO 100 i D1X). Det finns en mängd motiv som kan återges framgångsrikt med medium ISO som ISO 100 – allt från familjeutflykter till utomhussportaktiviteter, till blommor i trädgården, till fjälltopparnas blommor, till din katt, till vilda lejon i Kalahariöknen.

Även om denna bok har utforskat nattfotografering och fotografering i dunkelt ljus, är det under förutsättning att du kommer att fota med ISO 100 till ISO 200. Men om du fotar på natten eller i dunkelt ljus och du inte vill använda ett stativ, kan du välja en snabbare film som ISO 800 eller ISO 1600, eller ändra ISO-inställningen på din digitalkamera. Syftet med dessa snabba ISO-tal är tvådelat: att frysa rörelse och att fota i dunkelt ljus.

Jag var i Singapore och fotade för Northwest Airlines och dess in-flight-magasin när jag blev förälskad i Little India, som många andra har blivit när de besökt Singapore. Det är en färgrik plats med de mest vänliga människor. Stående i ett gathörn med min Nikon D1X inställd på ISO 125 och mitt 35-70 mm objektiv vid 35 mm var jag angelägen om att

”panorera” många av de turister som åkte förbi i de pedaldrivna taxicyklarna. Med bländaren inställd på $f/22$ justerade jag slutartiden till $1/30$ sek.

Strax efter gick jag in i en liten butik där jag efter några minuters samtal med affärsinnehavaren fick lov att ta ett porträtt. På grund av den låga ljusnivån i affären var jag tvungen att ändra ISO-talet till

800 och även om ljuset i taket kom från lysrör var det inte nödvändigt att använda ett färgfilter för att korrigera för ljuset då den automatiska vitbalansen gjorde de nödvändiga korrigeringarna åt mig. Om jag hade använt en filmbaserad kamera hade jag varit tvungen att antingen (a) använda blix, (b) byta film till Kodak Max 8900 och sedan låta laborant färgkorrigera, eller (c)

behålla ISO 100-filmen jag normalt fotar med och sätta på ett FLD-filter för att korrigera för lysrörsbelysningen, och använda stativ. Om du vill ha argument för att använda digitalkamera, är detta ett bra exempel.

[Motsatt sida: 35-70 mm objektiv vid 35 mm, $f/22$ i $1/30$ sek. Ovan: 17-35 mm objektiv vid 24 mm, $f/8$ i $1/60$ sek.]

Färg

I motsats till de som fotar digitalt, har de som fotar med film ett antal valmöjligheter när det gäller att välja rätt färgfilm. Filmhyllan i en kameraaffär eller en större butik, har ett antal gula, gröna och orangefärgade askar. Dessutom måste du bestämma mellan negativfilm eller diafilm. Du kan snabbt identifiera dem, oavsett märke, därför att all negativ film slutar med ordet "color" – dvs. Kodacolor, Fujicolor, Agfacolor – medan alla diafilmer slutar med ordet "chrome" – dvs. Ektachrome, Fujichrome, Agfachrome.

En av de vanligaste frågorna jag får vid mina workshops är, "Vilket märke är bäst?" För många fotografer är film ett personligt val och det beror mycket på flera olika variabler. Om du vill visa resultatet för dina vänner och familj när du tagit din rulle med film, kanske du väljer att fota negativ film. Att visa runt papperskopior i 10 x 15 cm är enklare än att visa runt diabildsramar. Om du å andra sidan är den typen som tycker om att visa bildspel är diafilm ett bättre val. Om du vill spara pengar på att framkalla film, är diabilder det logiska valet. Normalt är kostnaden för att framkalla en rulle med 36 bilder diafilm

billigare än vad det är att framkalla 36 bilders färgfilm och papperskopior.

Du kan också göra kopior från din diafilm, men det är ett extra steg i processen. Du måste först titta på dina bilder och sedan bestämma vilka som är tillräckligt bra att göra papperskopior av. Det är ett argument i sig själv för att fota med diafilm när du upptäcker att många av de 36 bilderna liknar varandra, medan kanske bara två eller tre är riktigt, riktigt bra! Med en rulle färgfilm kanske du spenderar dubbelt så mycket för att behålla samma tre bilder som du skulle ha fått om du fotat diafilm.

När det gäller övergripande färgmättnad och kontrast, har diafilm en lång historia som den "vinnande" filmen jämfört med negativ film. Men negativ film är mycket mer förlåtande när det gäller exponering, så om du slarvar och några bilder blir lite överexponerade eller underexponerade kan labbet, till viss del, fixa de nödvändiga korrigeringsarna åt dig på papperskopiorna. Diafilm å andra sidan kräver mer uppmärksamhet på exponeringen därför att det inte finns någon process i labbet som kan korrigera felen när filmen har framkallats. Jag är fullt medve-

Att kunna byta från färg till svartvitt med hjälp av ett knapptryck är verkligen en stor fördel när man fotograferar med en digitalkamera, förutsatt att du vill fota samma motiv i både svartvitt och i färg. När denna säkerhetsvakt i Ukraina till slut log och avslöjade en guld tand (motsatt sida) hade jag redan bytt till svartvitt i kameran, så oturligt nog kommer den där guld tanden att för alltid vara registrerad enbart i svartvitt.

En möjlig lektion att ta lärdom av här är: om du fotar digitalt och inte är helt säker på om du behöver en svartvit bild, fota i färg. Du kan alltid konvertera en färgbild till svartvit, men du kan inte konvertera en svartvit bild till färg, och du kan missa en möjlighet till en bra färgbild, som jag gjorde här.

[Båda bilderna: Nikon D1X vid ISO 200, 20-35 mm objektiv vid 28 mm, $f/5,6$ i 1/160 sek.]

ten om hemdatorn och dess möjligheter att göra korrigeringar med ett bildredigeringsprogram (vare sig det är diabilder eller negativ), men jag ser dessa verktyg som en sista utväg.

När det gäller olika färgfilmers specifika karaktär, gäller det att prova sig fram för att upptäcka vilken film som fungerar bäst för din fotografi och din smak, antingen du fotar den intensiva gröna vårskogen eller den kritvita bröllopsklänningen. Under 25 år har jag fått min beskärda del av förälskelser i film: Under mina första 15 år fotade jag alltid med Kodachrome 25 eller 64. Sedan upptäckte jag Fujichrome och fotade både 50 och 100. Under mitten av 90-talet introducerades jag inför Kodaks Ektachrome 100 och började använda den religiöst, och under de senaste fyra åren har jag nästan uteslutande använt Ektachrome E100VS (VS står för "very saturated", väldigt mättad, övers. anm.). Eftersom det är en väldigt mättad färgdiafilm använder jag den för alla mina motiv utom för människor; den är alldeles för mättad för de flesta hudtoner, och gör så de ser solbrända ut. När jag fotograferar människor använder jag Kodak E100S.

En av nackdelarna för digitalfotografer är att det inte finns några filmval; det finns inga möjligheter att välja

negativ eller diafilm, och därför också ingen möjlighet att välja hur mättade dina exponeringar ska vara utan att först ladda in den digitala bilden i datorn och sedan lägga på de nödvändiga ändringarna för att nå önskad effekt. Det handlar bara om tid när du fotar digitalt: det tar bara en sekund eller två att se din bild på kamerans LCD-skärm, men det tar mycket mer tid längre fram när du laddat ner bilderna på datorn. Om du är som de flesta digitalfotografer är det inte ovanligt att spendera mycket tid framför datorn.

Men digitalfotografer har en fördel när det gäller andra områden. Som jag nämnde på föregående sida kan de byta ISO från en exponering till en annan. Dessutom kan digitalfotografer byta från färg till svartvitt med ett enkelt knapptryck. Digitalfotografer kan ställa in "vitbalansen" för de flesta interiörer och kan till exempel undvika den gröna färgton som lysrör normalt ger, så att det ser "normalt" ut, något som de som fotar med film inte kan undvika (såvida de inte använder FLD-filter). Och slutligen kan digitalfotografer direkt se resultatet via LCD-skärmen, vilket gör det möjligt för dem att korrigera fel och kan göra justeringar innan de sparar bilden.

Över- eller underframkalla

Digitalfotografer behöver inte oroa sig för att över- eller underframkalla, eftersom de inte använder film. Om du använder en filmbaserad kamera ta då notis om detta. Film överframkallas, kallas även pressas (filmen ställs medvetet in på en snabbare ISO-hastighet) eller underframkallas (medvetet ställas in på en långsammare ISO-hastighet). Att överframkalla/pressa film görs ofta när du upptäcker att din film inte erbjuder tillräckligt med ISO för att få jobbet gjort. Låt oss till exempel anta att du ska fota din sons fotbollsmatch och upptäcker att du inte har en ISO 200 film som du trodde, utan bara har ISO 100. Du vill frysa rörelse och du känner att allt är förlorat, men det behöver inte vara fallet. Du ställer bara in din filmhastighet på ISO 200 och fotar som om du hade den ISO-hastigheten. Kameran tror nu att den har blivit laddad med ISO 200 film och ger dig de exponeringsmätningar som baseras på den informationen. När du fotat upp rullen, markera filmkassetten (med en märkpena) med +1 eller 200, och när du sedan går till labbet, tala om för dem att rullen behöver ”överframkallas” till 200.

Nackdelen med att överframkalla filmen är att det är dyrare och att resultatet blir mer kornigt och bilderna också får en önskad förhöjd kontrast. Bilderna är, för det mesta, bra, men det vore bättre att vara förutseende och ha rätt film med rätt hastighet med sig.

Att underframkalla film görs sällan. Det är mest använt för att rädda film som av misstag har blivit exponerad med en lägre ISO än det rätta. Med dagens DX-kodning är det nästan omöjligt att behöva underframkalla filmen. Den enda gång du kanske måste göra det är när du använder en kamera vars filmhastigheter ställs in manuellt och du ställt in ISO fel. Precis som med att överframkalla film, är det också kostsamt att underframkalla filmen.

Tuscany, Frankrike, i det låga ljuset strax före skymningen med min film på 100 ISO tvingades jag till slut att ”pressa filmen” till 200 ISO. Normalt behöver jag inte överframkalla min film eftersom jag alltid brukar använda mitt stativ, men inte vid det här tillfället (det låg kvar på hotellet). Jag handhöll min kamera och mitt Nikkor 17-35 mm $f/2,8$ objektiv, och

med bländaren inställd på $f/16$ för större skärpedjup, insåg jag att slutartiden skulle bli $1/8$ sekund. Alldeles för långsamt för att jag skulle kunna handhålla kameran, så jag ställde upp ISO-talet med ett steg till 200 ISO, och kunde tryggt handhålla denna exponering vid $f/16$ i $1/15$ sek.

[17-35 mm objektiv, $f/16$ i $1/15$ sek.]

Index

- 18% reflexion, 118–121
autoexponering, 14, 102, 120
autofokus, 38
automatisk skärpedjupskala, 38
avståndsställningar, 38–39
bakgrund färgrik, 52
ljus, 68–69
panorering och, 81
skärpa, 33, 36, 39–40
ur fokus, 36–37, 48–55
blända ner, 17, 36
bländare, 34–69
berättande exponering, 32, 38–47
ensamtemaexponering (isolerad), 32, 46, 48–55
inställning, 16–17, 19, 36
makrofoto och, 62–67
skärpedjup och, 36–37, 50
slutartidskombinationer, 24, 30–33
spektakulära högdagrar och, 32, 68–69
”Vem bryr sig?”-exponering, 32, 56–61, 103, 105
bländarprioritet, läge, 40, 60, 65, 102–103
Bogen clamp, 72
brännvidd, 37–38, 46
centrumvägd mätning, 116–117
digitalfotografering
färg/svartvitt, lägen, 156
färgmättnad och, 157
fördelar och nackdelar med, 157
ISO-inställningar och, 117, 154–155
makro, 64
skärpedjup och, 46–47
dubbelxponering, 140–141
dunkelt ljus, fota i, 128–135, 154
ensamtemaexponering, 32, 46, 48–55
evaluerande mätning (matrix), 116–117
exponering
kreativt korrekt, 24–33, 94
ljusmätare och, 22–23
Soliga f/16-regeln, 114
den fotografiska triangeln, 11, 16–21
definiera, 14, 24
manuellt läge, 15, 30
exponeringsmätare. *Se* ljusmätare
fast brännvidd, objektiv med, 38
film
ISO, 19–21, 114, 117, 154–155, 158
jämfört med digitalfoto, 154–158
välja färgfilm, 156–157
över- och underframkalla, 158
filter
FLW, magentafärgat, 131–132
färgkorrigering, 155
halvtonat gråfilter (ND), 150–151
polariserande, 144–147
FLD-filter, 155
FLW, magentafärgat filter, 131–132
fokusering, 38–45
fotografisk triangel, 11, 16–21
frysa rörelse, 30–32, 72, 75–79
f-stop, 17, 24
färgfilm, välja, 156–157
färgkorrigeringsfilter (FLD-filter), 155
gråfilter (ND), 132, 148–149
halvtonat gråfilter (ND), 150–151
gråkort, 120
grönt område, mäta, 43, 57, 126–127
”göra en macka”, 140–141
high-key-effekt, 138
himmel
mäta, 122–125, 128
månscener, 132–133, 141
vidvinkelobjektiv, 44–45
Se även soluppgång; solnedgång
historieberättande exponering, 32, 38–47
ISO-inställningar, 19–21, 114, 117, 154–155, 158
isolerade (ensamtema) exponeringar, 32, 46, 48–55
kreativt korrekt exponering, 24–31, 94
kritisk bländare, 56–59
ljus, 92–135
bästa ljuset, 96–99
medljus, 100–105
motljus, 110–113
mulet medljus, 102–105
natt/dunkelt ljus, 128–135, 154
reflexion av, 118
sidoljus, 106–109, 144
solljus, arbeta i, 144–145
tid på dygnet, 96, 98
årstidsförändringar i, 96, 98
ljus, i bakgrunden, 68–69
ljusets färg, 96
ljusmätare, 11, 94, 110
exponering och, 22–33
grönt område, mäta, 43, 57, 126–127
himmel, mäta, 122–125, 128
svartvita motiv, 118–121, 124
typer av, 114–117
makrofotografi, 62–67
makroobjektiv, 46, 64, 68
manuellt exponeringsläge, 15, 30
medljus, 100–105
medveten överexponering, 138–140
mellanring, 63–64, 66, 68, 106
motiv, avstånd till, 37
motljus, 110–113
motordriven filmframdragare, 79
mulet medljus, 102–105
multiexponering, 142–143
månscener, 132–133, 141
mätning. *Se* ljusmätare
nattscener, 68, 128–135, 154
ND-filter. *Se* gråfilter
närbilder, 42, 46, 62–67
närbildslinser, 64
panorering, 32, 74, 80–83
polarisationsfilter, 144–147
porträtt
i motljus, 112
i mulet medljus, 104–105
i sidoljus, 106–108
selektivt fokus, 18
”Vem bryr sig?”-bländare, 58, 105
reflekerande ljusmätare, 114, 118
regneffekt, 90–91
regnig-dag-exponering, 146
rörelse
antyda, 32, 74–75, 84–89
frysa, 30–32, 72, 75–79
i nattscener, 130
med stationär kamera, 86
panorering, 32, 74, 80–83
regneffekt, 90–91
sidoljus, 106–109, 144
siluetter, i motljus, 110–111
skugga, sidoljus och, 106
skärpedjup, 32–33
bländare och, 36–47
i makrofotografi, 62
skärpedjupskala, 38, 41
skärpedjupskontrollknapp, 50–52, 150
slutartid, 70–91
bländarkombinationer, 24, 30–33
ISO och, 20–21
långsam, 26
ställa in, 19
välja, 73–75
Se även rörelse
Soliga f/16-regeln, 114
solljus, arbeta i, 144–145
solnedgång, 68–69, 106, 110, 123, 125
soluppgång, 41, 68, 100, 106, 110–111, 123, 125
spektakulära högdagrar, 68–69
spotmätning, 114, 116
stativ, 134
-2/3 steg exponering, 43, 126
sökaren, bild i, 39, 41
underexponering, 23
visuell vikt, 48
svarta objekt, mäta, 118–121
teleobjektiv, 42, 46, 48, 52, 68, 110, 125
transparenta motiv, i motljus, 113
TTL (mätning genom objektivet), 114
underframkalla film, 158
”Vem bryr sig?”-bländare, 32, 56–61, 103, 105
vidvinkelobjektiv, 42, 44, 46, 53, 106
vidvinkelzoom, 38–39
vidöppen bländare, 30, 36, 68
vita motiv, mäta, 118–121, 124
väder, ljus och, 96
zoomobjektiv, 46, 64, 68
antyda rörelse, 88
vidvinkel, 38–39
överexponering, 23, 138–140
överframkalla/pressa film, 158